

Hallitusseente kasvuks läheb vaja toitaineid: taimseid valke, süsivesikuid või rasvu. Arengu käigus võivad seened toota ka ohtlikke mürkaineid, mistõttu tasub olla ettevaatlik ja hallitanud toiduaine pigem tervenisti ära visata

Mida silmas pidada, kui toiduained hallitavad või kui eluruumis ilmneb sageli hallitust?

Eesti Looduse toimetusega võttis ühendust Tartumaal elav proua, kelle sõnul lähevad toiduained tema korteris juba paari päeva möödudes hallitama. Tegu on ahiküttega korteriga, mis on kuus aastat tüh-

jana ja kütmata seisnud ning nüüd umbes aasta jagu olnud taas kasutuses eluruumina. Uurisime mükoloogilt, mida tuleks kindlasti arvestada, kui õhuniiskus või muud asjaolud soodustavad hallitusseente levikut ruumis.

Kommenteerib mükoloog ning Tartu ülikooli iduettevõtte Majaseen asutaja ja juhatuse liige Jane Oja

Hallitusi tekitavad seened (rahvakeeles hallitusseened) on võimelised arenema väga kiiresti: nad suudavad oma kasvumaterjali ehk substraadi katta vaid mõne päevaga. Seejuures valmib ja vabaneb õhku tuhandeid eoseid, millest omakorda võivad alguse saada uued hallitusseene kolooniad. Pealegi võivad hallitusseened oma arengu käigus toota mükotoksiine, mille mürgisus ei kao ka kuumutades. Seetõttu tuleb vältida hallitanud toiduainete ja hoidiste, mahlade, maiustuste jmt tarvitust toiduks. Hallitanud toiduained on mõistlik tervenisti ära visata. Et vältida hallituse teket toiduainetele, tuleb teada, millised olud on hallitusseentele kohased.

Kindlasti on hallitusseente kasvuks ja arenguks vaja toitaineid ehk taimseid valke, süsivesikuid ja rasvu. Tavaliselt on toitained alati olemas, kuna nendele seentele piisab väikesest kogusest, näiteks tolmus leiduvast orgaanikast. Seetõttu võib hallitusseeni leida kasvamas ka aknaklaasidel või teistel materjalidel, kuhu on kogunenud tolmu ja kondenseerunud vett. Palju suuremas koguses kergesti kättesaadavaid toitaineid sisaldavad näiteks leib ja puuviljad, ühtlasi on nendes ka vett.

Veel on seente kasvus väga tähtis osa. Hallitusseened saavad vett kas õhust või substraadist. Katsed on näidanud, et kui õhuniiskus kas või veidi suureneb, hakkavad hallitusseened substraadil jõudsasti vohama. Hallitusseente kasvuks on sobivaim üle 70% ulatuv suhteline õhuniiskus. Niisiis, seentega seotud probleeme

tekib suurema tõenäosusega siis, kui ruumid on niisked.

Õhuniiskuse sisaldust mõjutab inimtegevus (söögitegemine, pesupesemine, toataimede kastmine), ventilatsioon ja aastaajad. Samuti on olemas ruumiõhu suhteline õhuniiskus kütteallikast (ahi- või keskkütte) ja kütmise sagedusest. Kütmata ja perioodiliselt köetavates elamutes on suhteline õhuniiskus suurem kui aasta ringi köetavates ja kasutatavates elamutes. Soovitatavalt peaks eluruumide suhteline niiskus olema 40–60%.

Keeruline on vaid kirjelduste põhjal öelda, millisel määral on kiiresti hallitama minevad toitained seotud hallitusseente hulgaga õhus ning kas võiks kahtlustada hallitusseente vohangut varjatult maja konstruktsioonides. Teatavasti riknevad toiduained sagedamini hilissuvel, siis leidub ka looduses suuremas koguses seeneeoseid.

Hallitusseente hulka ruumiõhus saab kindlaks teha spetsiaalsete õhuanalüsaatoritega. Selliseid uurinuid teeb Eestis mitu organisatsiooni. Samas on eluruumi õhku mõistlik analüüsida juhul, kui on ilmnenud terviseprobleemid ja tekkinud kahtlus, et need võivad olla seotud ruumiõhu kvaliteediga.